

Natuur.ruimte

Online waarnemingen

Natuurgebied
Ruige Heide

Zwaluw zoekt gevel

De lente een steeds
diverser zangconcert

De Natuurfactuur

Zoals boontje komt om zijn loontje, komt de natuur met zijn factuur. Kreten zoals; de planeet wordt heet, het klimaat verandert, de ijskap smelt, het zeewaterpeil stijgt. Inkrimpen en versnipperen van ruimten voor natuur. Is het broeikaseffect of is de achteruitgang van de biodiversiteit de factuur die ons wordt aangeboden? Wie lost de factuur af? Zal de Belgische poolbasis op Antarctica hier een antwoord kunnen geven?

Afspraken zoals het Kyoto-protocol (de afspraak gemaakt in 1997 om de CO₂-uitstoot te beperken) en het Countdown 2010 initiatief (de afspraak gemaakt in 2001 om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen) zijn niet voldoende om de versnelde effecten tegen te gaan. Er is meer nodig.

Natuurpunt Antwerpen Noord wil hier volop aan meewerken. Daarom staan er heel wat initiatieven op til om een beeld te krijgen van de biodiversiteit in onze lokale omgeving.

Dat doen we door het beheren van natuurgebieden, het tellen van gevoelige soorten zoals vleermuizen, kerkuilen, zwaluwen, vlinders en vogels. We maaien graslanden om orchideeën te beschermen, dunnen overmatige opslag van houtige gewassen op te kleine oppervlakten uit. Kortom, we zorgen voor de bescherming van streekeigen soorten.

Talrijke vrijwilligers maken het mogelijk dat we zichtbaar aanwezig zijn op plaatsen waar mensen samenkomen. Tevens brengen we mensen samen om over natuur te praten en te genieten.

Dat het ons menens is, wordt bewezen door het feit dat ook jouw waarnemingen kunnen gemeld worden. Hierover lees je meer in het artikel over de nieuwe waarnemingenwebsite.

Als natuurbeherende vereniging zullen wij ook rekening moeten houden met andere uitdagingen zoals het klimaatprobleem. Op de algemene vergadering van Natuurpunt Antwerpen Noord zullen de leden zich uitspreken over de houding en de koers die wij gaan volgen binnen onze regio.

Overtuiging en goed overleg zullen de aanzet zijn om de natuur waar wij deel van uitmaken te beschermen en waar kan uit te breiden. De recente

economische crisis geeft kansen om een duurzame groene economie op te starten. Van de Vlaamse en Europese politici, die we op 7 juni alweer verkiezen, vragen we een duidelijk engagement om de volgende vijf jaar voluit te gaan om de biodiversiteit te beschermen en de klimaatproblemen aan te pakken. Jij bepaalt met je stem mee welke toekomst Vlaanderen en Europa tegemoet gaan.

Hugo Koens
Ondervoorzitter

In dit nummer

Edito	2
Natuur.winkel	3
Natuurstudie: Gegevens verzamelen	4
Natuurgebied: Ruige Heide	6
Natuur.actief: Week van de aarde	8
Vergeet niet te genieten	9
Natuur.actief: Sterrenkijken en Nacht van de Duisternis	10
Natuur.prikbord	12
Natuur.project: Zwaluw zoekt gevel	14
Snor: De haag het jaar rond	16
Natuur.beweging: Kern Wuustwezel	18
Vergeet niet te genieten	20
Natuur.beheer: Grote werken in Het Rood	24
Brandpunt: Zangvogels komen terug	26
Natuur.agenda	28
Colofon	30
Reclame	31
Schorrenwandelingen	32

Dankzij de inzet van de vrijwilligers van Natuurpunt Antwerpen Noord kan je dit voorjaar weer genieten van de onthullende lente.

Foto: Koen Vanaghtmael.

Lente, geluk in een klein hoekje!

Ilse De Schutter

Voel je de kriebels? Tijd om erop uit te trekken in onze prachtige natuurgebieden, gewoon genieten, onthaasten. Rugzak gepakt, stapschoenen aan, picknick gemaakt. Klaar voor de start? Neen, daar hoort nog een natuurboek bij. Wij maakten alvast volgende selectie voor jou.

ANWB Vogelgids van Europa

Ruim 850 vogelsoorten in Europa, inclusief Noord-Afrika, komen hier aan bod. Niet alleen voor de beginnende vogelkijker, maar ook voor de meest ervaren vogel-liefhebber is dit boek onmisbaar. De illustraties in dit boek tonen meestal alle kleden van een soort, van jeugd tot volwassenheid, en van winter tot zomer, evenals de houdingen en silhouetten op de grond en in de vlucht. Weet je graag wat je waarneemt? Ledenprijs: € 27.

Zwaluwen: dapper, frivoool en bedreigd

Jenny De Laet, doctor in de wetenschappen en gespecialiseerd in de gedragsecologie, neemt ons mee in de wonderlijke wereld van de inheemse zwaluwsoorten. De gedragingen van de zwaluwen

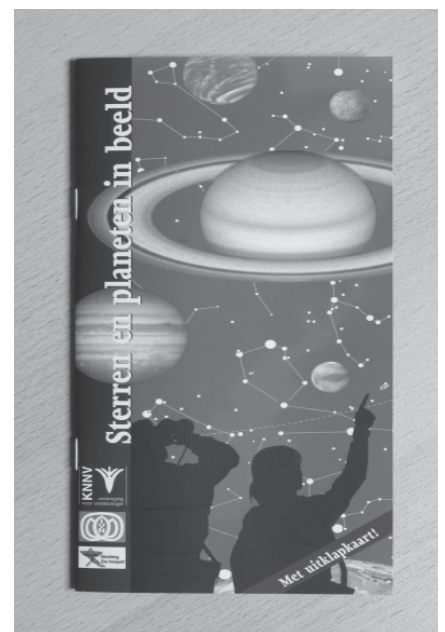
zijn zo verbazingwekkend dat het boek vast in één ruk uitgelezen wordt. Alhoewel zwaluwen over het vermogen beschikken om zich aan te passen aan onze samenleving, neemt het aantal zwaluwen af. Maar jij kan mee het verschil maken, zie meer op p. 14. Ledenprijs: € 10,80.

Tirion Natuur Bloemen

Dit boek leert ons meer dan 450 bloeiende planten uit heel Europa kennen en determineren. Bij de determinatie van bloemen is niet alleen kleur en vorm van belang, maar ook de schikking van de bloemen langs de stengel. Ook bladkenmerken en groeiwijzen behoren tot de belangrijkste herkenningsteken van een bloem. Determinatie, ook iets voor jou? Ledenprijs: € 16,20.

Sterren en planeten in beeld

Tijdens de nacht van de duisternis proeven we van de gezelligste nacht van het jaar. De openbare verlichting en klemtoon-verlichting worden dan op veel plaatsen gedoofd. Sterren en sterrenbeelden rijzen aan de hemel. Met dit boek leer je de 18 opvallendste sterrenbeelden herkennen. Je komt heel wat te weten over de maan, planeten, nevels en sterrenhopen. Zin om de sterrenhemel te verkennen? Ledenprijs: € 4,50.

Natuur.winkel

Steenstraat 25, 2180 Ekeren,
tel. 03-541.58.25, e-mail:
antwerpennoord@natuurpunt.be.
Van maandag tot en met vrijdag
open van 10 tot 17 u.

Gegevens verzamelen, basis voor natuurbescherming

Bram Vogels

Veel mensen noteren in een boekje hun waarnemingen van een bepaalde uitstap. Dat boekje raakt vol en verdwijnt in de kast. Zeer jammer, want waarschijnlijk bevat dat boekje heel wat interessante gegevens. Gegevens die wel eens hard nodig kunnen zijn om het grote belang van gebieden te bewijzen.

Alle waarnemingen van natuurliefhebbers kunnen nu centraal opgeslagen worden. Foto: Rafaël Delaedt.

Waarnemingen.be

Sinds enkele maanden is er een nationale waarnemingendatabank die te raadplegen is op **www.waarnemingen.be**. Omdat de lokale gegevens in deze databank verdwijnen in de grote stroom van gegevens, heeft de vogelwerkgroep een regioscherm

aangemaakt dat te raadplegen is op **www.antwerpennoord.be/vogelwerkgroep** onder waarnemingen. Hierbij krijg je enkel de gegevens te zien uit onze regio, met bijkomend het havengebied op linkeroever. Je kan dan ook in één oogopslag zien wat er de laatste tijd allemaal gezien is in je eigen omgeving.

Waarnemingen invoeren

Doorgeven van waarnemingen is zeer eenvoudig. De eerste keer dat je de databank gebruikt, moet je nog wel registreren zodat je een unieke gebruikersnaam krijgt. Dit doe je door rechtsboven in het scherm op "registreer" te klikken. Na de eenmalige registratie,

Na een klik op de kaart moet enkel nog de soort en het aantal worden ingevuld.

Ingelogd als Bram Vogels

Natuurpunt Antwerpen Noord

[Start](#) [Invoeren](#) [Recente waarnemingen](#) [Overzichten](#) [Links](#) [Mijn Waarnemingen](#)

[Regioadmin](#)

Waarneming Help

Velden met ! zijn verplicht

! datum en tijd : :

! gebied

soortgroep

! soort

aantal en geslacht ☐ onbekend ☒ man ☐ vrouw

stadium (kleed) en gedrag

☒ Zeker ☐ Escape

waardplant

biotoop

weer

toelichting

(geen locatiedetails)

toelichting locatie

Bescherming van kwetsbare situaties ⓘ

☐ Vervagen tot op km²

☒ Embargo tot

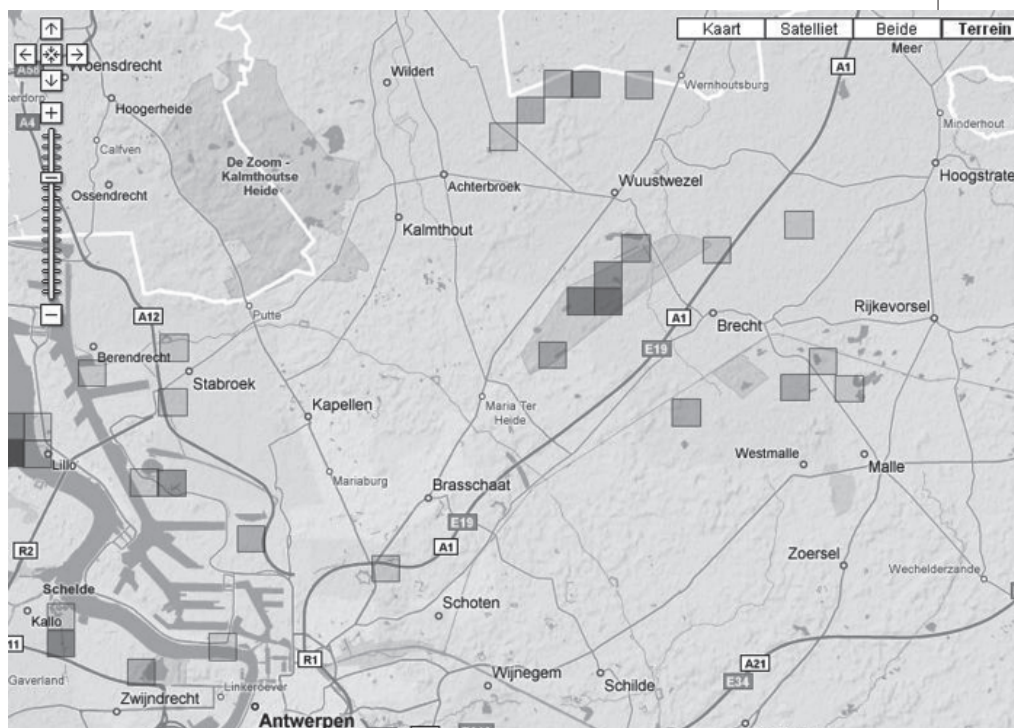
waarbij login en paswoord worden opgestuurd, ga je naar invoeren. Daar kan je ofwel een gebied opgeven ofwel op de luchtfoto inzoomen en de exacte locatie van de waarnemingsplaats aangeven. Vervolgens kan nog commentaar, een foto, de leeftijd, het biotoop, ... worden toegevoegd. De mogelijkheden zijn dus enorm. Gewoon door er wat mee te spelen, zal je al snel de wondere wereld van deze databank ontdekken. Sommige soortgroepen zoals orchideeën of heel zeldzame broedvogels zijn best niet met exacte locatie zichtbaar. Daarom is het ook mogelijk om een embargo op je waarneming te plaatsen. Hierdoor is de locatie voor andere mensen niet zichtbaar, maar de waarneming gaat toch niet verloren.

Waarnemingen opvragen

Nog veel interessanter is dat alle ingebrachte waarnemingen van alle waarnemers op verschillende manieren kunnen worden opgevraagd. Het is mogelijk een soortenlijst per gebied op te vragen, de verspreidingskaart van een bepaalde soort op te maken, lijstjes aan te maken, ... Een bijkomend voordeel, in tegenstelling tot onze eerdere vogeldatabank, is dat echt alle soortgroepen in de databank zijn opgenomen, namelijk: vlinders, libellen, vogels, vissen, zoogdieren, planten, ...

Bestaande databanken

De bestaande databank van de vogelwerkgroep is omgezet naar deze nieuwe databank door het grote aantal voordelen. Andere databanken van langlopende projecten zoals de watervogeltellingen, ABV-project, e.d. blijven gewoon bestaan. Deze nieuwe databank is enkel een verzameling

Verspreiding van de blauwe kiekendief op basis van de waarnemingen van de voorbije maanden.

van losse waarnemingen en vormt aldus een belangrijke aanvulling.

Zelf aan de slag

Omdat de mogelijkheden van de databank veel te groot zijn om in dit artikel nog maar op te sommen, laat staan uit te leggen, is het best alles eens zelf te proberen. Probeer eens je laatste waarneming van bijvoorbeeld de merel of de huismus uit je tuin in te geven.

Probeer daarna de verspreiding van de blauwe kiekendief, een prachtige roofvogel, op te vragen. Dit doe je door bij "overzicht" onder "alle soorten" te zoeken naar deze vogel. Als je daarna op "kaart" drukt, zal je zien dat deze waarnemingen mooi op een kaartje worden afgebeeld.

Bijkomende informatie

Omdat het gebruik van de databank een grote meerwaarde betekent voor zowel de natuur-

bescherming als de natuurbeleving in onze regio is het belangrijk dat iedereen goed op de hoogte is van de ruime mogelijkheden. Terreinbeheerders zullen waarschijnlijk zeer geïnteresseerd zijn naar de waarnemingen in hun reservaat, vogelkijkers zullen willen weten wat er overal gezien is, vlindersaars zijn geïnteresseerd waar de bruine blauwtjes vliegen, ...

Infosessie

Om iedereen verder wegwijs te maken in de databank en de ruime mogelijkheden organiseren de ontwerpers van de databank een infosessie. Hier kan iedereen terecht met zijn vragen of gewoon om nog wat extra op te steken van de mogelijkheden die je zelf nog niet had ontdekt. Afspraak op **donderdag 23 april om 20 u** in het lokaal boven Eetcafé Ballentines, Klein Hagelkruis 62, Ekeren. Maar probeer het alvast eerst zelf eens.

Nieuws uit de Ruige Heide

Guy Leys en Kathleen Quick

Iedereen die al eens een keertje mee is komen beheren op de Ruige Heide weet het wel: de Ruige Heide is een uniek stuk natuur in onze regio. Sinds 2001 koopt Natuurpunt Antwerpen Noord hier perceeltje voor perceeltje aan om de Ruige Heide opnieuw aan elkaar te smeden tot één waardevol natuurgebied.

De Ruige Heide is een afwisselend landschap met stuifduinen, heide en beboste stukken. Foto: Guy Leys.

Heidegebied

De Ruige Heide is één van de laatste restanten van een groot, aaneengesloten heide- en

Iris toont hoe je Amerikaanse vogelkers moet uittrekken. Foto: Guy Leys.

stuifzandengebied. Dankzij de inspanningen van vele vrijwilligers werd het gebied in 2002 door de overheid als natuurreserveaat erkend. Vanaf dan kon dus ook het herstelwerk beginnen. En dit was nodig! Vele planten- en diersoorten stonden immers op het punt om hun koffers te pakken en de Ruige Heide te verlaten.

Dankzij vrijwilligers

Tijdens verschillende werkdagen met een hoop enthousiaste vrijwilligers werd het tij gekeerd. Eerst en vooral werd werk gemaakt van het opruimen van de aanwezige sluikstorten. Vuil trekt immers ander vuil aan. Daarna was het tijd om de heide opnieuw kansen te geven door de verbossing terug te dringen. En de vele uren van volgehouden inspanning lonen! We zien meer en meer heidestukjes verschijnen samen met een hoop andere zeldzame planten en dieren.

Biodiversiteit

Dit stuifzandengebied vormt een toevluchtsoord voor een heleboel bijzondere soorten, aangepast aan de typische leefomstandigheden. Zo bijvoorbeeld de heidespurrie. Dit plantje komt enkel voor op zeer droge en voedselarme zandgrond. Niet verwonderlijk dus dat we dit in de Ruige Heide nog in redelijk grote aantallen aantreffen. De zeldzame flora trekt op zijn beurt bijbehorende fauna aan, zoals de zeldzame kommavlinder en de bastaardzandloopkever.

Nog niet gedaan

Maar het werk is nog niet voltooid. Dankzij recente aankopen en beheerwerken kan nu al een zeer groot deel van het gebied worden opengesteld voor wandelaars. Dit wil echter niet zeggen dat we op onze lauweren kunnen rusten. Op termijn willen we dit gebied door schapen laten begrazen. Uiteraard hebben we

Heksenboter

Heksenboter is een slijmzwam die we geregeld zien opduiken in de Ruige Heide, vooral na werkdagen op versnipperd hout. Vroeger werden slijmzwammen bij de paddenstoelen ingedeeld, maar tegenwoordig vormen ze een aparte groep organismen. Ze vertonen zowel dierlijke als plantaardige eigenschappen. Heksenboter (ook runbloem genoemd) bestaat uit een rondkruipende kolonie eencellige organismen die de bosgrond afzoekt naar iets eetbaars zoals bacteriën.

*Heksenboter in de Ruige Heide.
Foto: Guy Leys.*

daarvoor niet alleen een voldoende grote, maar ook een aaneengesloten oppervlakte nodig. Percelen aankopen kost niet alleen geld, maar vraagt ook tijd en moeite om met alle eigenaars te overleggen. Tijd en

Omdat we nu al veel percelen in beheer hebben en het zwerfvuil is weggehaald, kan je ongestoord wandelen in de Ruige Heide. Foto: Guy Leys.

moeite steken we daar met plezier in, financiële steun kregen we dit jaar dankzij de opbrengst van de verkoop van de natuur.kalender. Zo hopen we in de nabije toekomst nog meer positief nieuws te kunnen brengen.

*Door het gevoerde beheer kan de struikhei terug uitbreiden.
Foto: Guy Leys.*

Jouw steun voor de Ruige Heide

Het bij elkaar puzzelen van de vele stukjes Ruige Heide tot één aaneengesloten natuurgebied is een belangrijk proces voor de natuur in Berendrecht en Zandvliet, maar ook voor de afdelingsfinanciën van Natuurpunt Antwerpen Noord. Hoewel de Vlaamse overheid een belangrijk deel van de aankopen subsidieert, moeten wij minimaal

15% eigen middelen inbrengen. Wie een extra handje wil toesteken, kan een gift overmaken op rekeningnummer 293-0212075-88 van Natuurpunt met de mededeling 'project 3797 - Ruige Heide'. Voor giften vanaf € 30 wordt een fiscaal attest afgeleverd. Mogen we ook op jouw steun rekenen voor de Ruige Heide?

Alle hens aan dek voor een rijke natuur Week van de Aarde 19-26 april 2009

Sofie Versweyveld

***Dit jaar geen "Dag van de Aarde",
maar we laten het feest een hele
week duren!*** Thema van de feestweek is

biodiversiteit, onder de slogan 'Alle hens aan dek voor een rijke natuur'. Waarom nu net alle hens aan dek? Omdat het absoluut niet goed gaat met onze biodiversiteit en we daar dringend iets aan moeten doen.

Biodiversiteit?

Biodiversiteit staat voor de verscheidenheid aan levensvormen en ecosystemen. Het gaat om de natuur in al haar rijkdom en variëteit. En die biodiversiteit staat zwaar onder druk. Verschillende planten en dieren zijn met uitsterven bedreigd. En dat niet alleen, veel soorten worden teruggedrongen in steeds kleinere gebieden, met steeds kleinere populaties als gevolg. Zo verarmt de natuur.

Misschien denk je bij het verdwijnen van soorten aan allerhande exotische zoogdieren. Maar ook in Vlaanderen verdwijnen er planten en dieren en is de toestand zorgwekkend. In Vlaanderen staan 984 dieren- en plantensoorten op de "rode lijst". Dit is een lijst met soorten die kunnen verdwijnen als er geen juiste maatregelen worden getroffen.

Week van de Aarde

Tijdens deze week willen we de overheid oproepen tot verdere actie. Daarnaast willen we zoveel mogelijk mensen in contact brengen met de natuurlijke rijkdom in de eigen omgeving. Tijdens de Week van de Aarde belichten we de fascinerende soortenrijkdom, wijzen we op de bedreigingen, en tonen we aan hoe die soorten – ook in een dichtbevolkte stedelijke omgeving – meer ruimte kunnen krijgen.

Actie!

Op zondag 19 april wordt de Week van de Aarde op gang geschoten met een grote biodiversiteit-happening in het natuurgebied De Kalkense Meersen in het Oost-Vlaamse Schellebelle en Kalken. De bezoekers worden er ondergedompeld in de 'woeste' riviernatuur via wandelingen, boottochten en nog veel meer.

Tijdens de Week van de Aarde en op de Internationale Dag van de Aarde in het bijzonder (woensdag 22 april) roepen we met de "Natuur in de klas" zoveel mogelijk scholen in Vlaanderen op om aandacht te schenken aan de natuur: in de klas met educatieve lespakketten, met vergroeningsacties op het schooldomein of door telacties.

Op zondag 26 april vinden overal in Vlaanderen grote regionale en lokale activiteiten rond biodiversiteit plaats.

Meer info

Een volledig overzicht van alle activiteiten vind je terug op de website **www.weekvandeearde.be**. Meer in het Natuur.huis, tel. 03-541.58.25 of mail: **antwerpennoord@natuurpunt.be**.

Vroegochtendwandeling Het Wijtschot – zondag 17 mei

Het beste tijdstip om vogels en hun zang te leren herkennen, is tijdens het ochtendgloren. Voordat de zon opkomt tot een half uur erna zijn wij uitgenodigd om te genieten van het ochtendconcert gebracht door onze gevleugelde vrienden. Naast de zangperiode is ook de plaats belangrijk om te weten wie wij mogen verwachten. De meeste trekvogels zijn reeds teruggekeerd

om hier te komen broeden. Het Wijtschot biedt een gevarieerde omgeving aan. Zij nodigen uit: tjiftjaf, boerenwaluw, merel, bosrietzanger, zanglijster, zwartkop, huismus, ... Wij ontvangen de gasten en sluiten af met koffiekoeken, koffie en thee. Van **6 u tot 8 u**. Trefpunt: Parking Vier Notelaars, Wijtschotbaan te Schoten.

Foto: Rafael Delaedt.

Vogelkijken in De Kuifeend en de Grote Kreek

Sinds de natuurontwikkelingswerken in De Kuifeend en de Grote Kreek in 2007 is het gebied meer dan ooit hét mekka voor vogels en vogelliefhebbers in onze regio. Het hele jaar door is het een komen en gaan van tientallen soorten moeras-, water- en weidevogels. Ook deze lente is het feest. Dan kan je genieten van grutto's, kuif- en tafeleenden, kieviten,

blauwborsten, kleine karekieten en nog veel meer vogelsoorten! Afspraak op **zondagen 22 maart en 3 mei** telkens om **9.30 u** aan het Natuur.huis, Steenstraat 25 in Ekeren. Van daar uit carpoolen we naar De Kuifeend en de Grote Kreek. Het einde is voorzien tegen 12.30 u. Vergeet je verrekijker of telescoop en eventuele vogelgids niet.

Werkdag Schans van Smoutakker

Op **zaterdag 4 april** organiseren we een werkdag in de Schans van Smoutakker in Stabroek. Het accent ligt vooral op het terugdringen van Amerikaanse vogelkers, braam en Japanse duizendknoop, maar ook op het onder water zetten van de

bunkers. We nodigen jullie uit om een handje te helpen en terzelfder tijd de Schans te leren kennen. Trefpunt: Hoogeind aan de Schans, of tegenover nr. 160 om **9.30 u**. Einde voorzien rond 16.30 u. 's Middags is soep voorzien.

Wandeling en activiteiten Schans van Smoutakker

Wandeling Elsenbos

Op **zondag 17 mei** maken we een wandeling door het Elsenbos in Stabroek. Na de verschillende beheerwerken kunnen we daar de recente aanplant van de bosuitbreiding bekijken. Voorzie stevig schoeisel. We komen samen aan de parking Frans Hotagstraat, nabij De Heuvels om **14 u**. Het einde is voorzien om 16.30 u.

In het kader van 150 jaar Brialmontvesting organiseren we op **zondag 14 juni** een wandeling in de Schans van Smoutakker. De vesting die voor de bescherming van Antwerpen en zijn toenmalige haven moest zorgen, wordt extra in de verf gezet. Het terrein is niet zo gemakkelijk te bewandelen, dus voorzie zeker stevig schoeisel. Trefpunt: Hoogeind aan de Schans, of tegenover nr. 160 om **14 u**.

Lentebeheerdag in De Kooldries

Ook dit voorjaar wordt er gewerkt in het natuurgebied De Kooldries in Brecht. Wie zin heeft om in een prachtige omgeving met aangenaam gezelschap aan natuurbeheer te doen, dat kan! Geen moeilijke of technische werken, zelfs met heel het gezin kan je hieraan deelnemen. Je bent van harte welkom de eerste lentedag op **zaterdag 21 maart**. Trefpunt om **9 u** ter hoogte van de chalet aan de ingang van de Kooldries, Vaartdijk in Brecht.

Foto: Rafael Delaedt.

Astronomievereniging Asterion actief in Wuustwezel

Paul De Rydt en Koen Vanaghtmael

Sinds enkele jaren is Wuustwezel een vereniging rijker... Asterion.

Dit is een astronomievereniging die sterrenkunde in groep beoefent. Ze organiseren voordrachten en cursussen, waarnemingsessies en geleide bezoeken aan (volks)sterrenwachten. Sterrenkunde en natuurbehoud lijken op het eerste 'zicht' letterlijk en figuurlijk ver uit elkaar te liggen maar niets is minder waar. Natuurpunt Antwerpen Noord en Asterion hebben al enkele gezamenlijke activiteiten achter de rug en zullen in de toekomst elkaar vast de hand blijven aanreiken!

Asterion is een aangesloten regioafdeling van de Vereniging voor Sterrenkunde (VVS) en heeft een samenwerkingsverband met KSGA – Brasschaat (Koninklijk Sterrenkundig Genootschap van Antwerpen). Aanvankelijk zijn een tweetal gemotiveerde amateurastronomen uit Wuustwezel begin 2006 met dit initiatief gestart. Ondertussen bestaat de groep van geïnteresseerde Asterionleden uit meer dan twintig leden (vanaf 16 jaar). Voorzitter en initiatiefnemer Paul De Rydt is al vele jaren met deze interessante hobby begaan en volgde in het verleden verschillende cursussen algemene sterrenkunde en telescoopbouw. Hij bouwde als vijftienjarige zijn eerste eigen lenzenkijker en in een later stadium een 250 mm Newtontelescoop.

Momenteel beschikt de vereniging over een 90 mm refractor die door de leden onder begeleiding kan gebruikt worden tijdens de groepsaarnemingen,

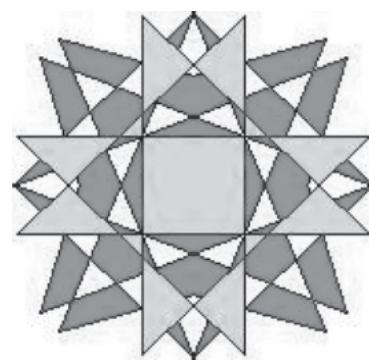
overwegend op het Groot Schietveld en het Keienven in Wuustwezel. Bij vele kijkavonden zal er ook een 200 mm Schmidt-Cassegraintelescoop (eigendom KSGA) aanwezig zijn. De waarnemingsessies worden steeds begeleid door ervaren amateurastronomen met vakkundige toelichtingen voor de deelnemers. Onlangs kocht Asterion nog een Lunt H alpha zonnetelescoop aan om in de toekomst ook tijdens zonnige dagen aan zonneobservatie te kunnen doen. Naast het waarnemen wordt er uiteraard ook voldoende aandacht besteed aan de theoretische sterrenkunde, door middel van voordrachten en de werkgroepen exoplaneten en astrofotografie.

Asterion organiseert jaarlijks introducties sterrenkunde en telescoopbasics. Dit initiatief richt zich hoofdzakelijk tot de beginnende geïnteresseerden in astronomie en is zo opgevat dat zij door iedereen en zonder specifieke

Tijdens de waarnemingsavonden, zoals hier in het Keienven krijgen de deelnemers deskundige uitleg.

Foto: An Van den Ouwelant, © Gazet van Antwerpen.

Astronomievereniging Asterion

vooropleiding probleemloos te volgen zijn. Tijdens zo'n introductie wordt een theoretisch deel aangevuld met een tweetal waarnemingsavonden, ter kennis-making met ons zonnestelsel en het heelal. Vooraf worden de deelnemers vertrouwd gemaakt met de opbouw en het praktische gebruik van enkele gangbare types telescopen alsook hemelmechanica en praktische optica. De voordrachten vinden meestal plaats in het Vormingscentrum in Wuustwezel. Asterion beschikt ook over een bibliotheek/mediatheek die ze nog verder willen

Soorten telescopen

Voor (amateur)astronomen is er een groot aantal telescopen te koop. Ze kunnen worden onderverdeeld in drie typen: De refractor, de reflector en de catadioptrische systemen. Een refractor werkt in het primaire optische systeem alleen met lenzen, Een reflector (of spiegeltelescoop) werkt alleen met spiegels en catadioptrische systemen hebben een combinatie van beiden. Het belangrijkste kenmerk van een telescoop is de diameter van het objectief. Dat bepaalt niet alleen hoeveel licht er door de telescoop verzameld wordt, maar ook het maximale scheidend vermogen en dus de maximaal bruikbare vergroting.

De **Newton-telescoop** is een spiegeltelescoop. Dit type telescoop maakt gebruik van een parabolische hoofdspiegel en een vlakke vangspiegel. Mits de nodige oefening kan je zo'n telescoop zelf bouwen. Een refractor of lenzenkijker heeft een bol objectief aan de voorkant dat de lichtstralen in een brandpunt laat samenkomen door lichtbreking. Asterion heeft o.a. een 90 mm refractortelescoop **Vixen**.

De klassieke Cassegrain heeft een parabolische hoofdspiegel met een centraal gat en een hyperbolische secundaire spiegel die het licht naar het achteraan geplaatste oculair terugkaatst. In verhouding tot zijn effectieve brandpuntsafstand is deze telescoop kort van bouw. De Schmidt-corrector is een sferische hoofdspiegel met een speciaal gevormde correctieplaat ervoor. Voor visuele waarnemingen wordt vaak een secundaire spiegel toegevoegd om tot een **Schmidt-Cassegrain** telescoop te komen. Dat is een telescoop van het catadioptrische systeem dat de voordelen van een refractor en een spiegeltelescoop combineert.

uitbouwen. De leden kunnen daaruit gratis boeken en DVD's ontlenuen. Er is een verenigingswebsite onder de vorm van een weblog: www.bloggen.be/astro. Naast algemene informatie kan je er terecht met reacties, voorstellen of vragen.

Natuurpunt Antwerpen Noord stelde al een zekere vorm van samenwerking met Asterion voor rond hun thema Lichthinder en Sterrenkijkwandelingen. In het najaar (oktober/november) staat er een driedelige korte 'basis-cursus sterrenkunde' op het programma. Deze cursus wordt speciaal voor Natuurpunt ingericht en zal zich focussen op ons zonnestelsel, bewegingen van de maan, herkennen van sterrenbeelden, korte introductie over het gebruik van telescopen en een waarnemingsavond. Verdere info over deze cursus zal je terugvinden in de volgende editie van Natuur.ruimte.

Asterion start midden april ook met een jongerenwerking. Ben je jong en heb je interesse in

De M13 Kogelsterrenhoop in Hercules zoals je hem door een telescoop kan zien. Foto: Asterion.

sterrenkunde dan kan je contact opnemen met Asterion. Het project loopt tot einde 2010 en is gratis voor Asterion- en Natuurpunt-leden. De jongerenwerking richt zich tot jongeren van 12 tot 20 jaar.

Meer informatie over Asterion kan je verkrijgen bij Paul De Rydt op het nummer 03-669.58.29 of asterionmail@gmail.com.

Nacht van de Duisternis – zaterdag 28 maart

Dit jaar wordt de Nacht van de Duisternis voor de 14de keer georganiseerd door de Bond Beter Leefmilieu, Preventie Lichthinder vzw en tal van gemeenten, lokale sterrenkundigen en natuurverenigingen. Ook Natuurpunt Schoten doet mee in het park Vordenstein. Natuurpunt gidsen begeleiden je door het park. Door de menselijke zintuigen te prikkelen, zal de gids trachten door de vormen, hard en zacht, warm en koud, licht en donker, ruw en glad het gebied waar te nemen. Voor de innerlijke mens zal een drankje en een hapje niet ontbreken. Van **20 u tot 22 u**. Deelname kan

echter alleen door inschrijving op de milieudienst van Schoten op tel. 03-658.04.62. Trefpunt: parking park Vordenstein, Kopstraat, Schoten.

De gemeente Kapellen organiseert dan weer om **20 u** een nachtelijke wandeling van het Beukenhof naar de Oude Pastorij en aansluitend een voordracht over de eerste vlucht naar de ruimte. Meer info bij de gemeentelijke milieudienst Kapellen, tel. 03-660.66.07.

Meer algemene info vind je op de campagne-website: www.nachtvandeduisternis.be.

Foto-terugblik op de voorbije activiteiten

Een groot dank u wel is aan de orde voor alle vrijwilligers die zich de voorbije maanden weer belangeloos voor de natuur en voor het organiseren van tal van activiteiten hebben ingezet. Met deze fotocollage willen we hen in de bloemetjes zetten.

Foto: Koen Vanaghtmael.

Foto: Koen Vanaghtmael.

Eind november was de Dag van de Natuur in de Bospolder zeer succesvol. Vele vrijwilligers staken opnieuw de handen uit de mouwen bij het natuurbeheer.

Foto: Koen Vanaghtmael.

Tijdens de behaagactie kon je haagplanten bestellen. Natuurpunt en verschillende gemeenten werkten daarbij samen. Je bestelde de pakketten bij Natuurpunt en haalde ze op bij de gemeente. Hier zie je de gemeentearbeiders van Stabroek bij het klaarmaken van de pakketten.

In het vorig nummer van Natuur.ruimte vertelden we dat het al 18 jaar geleden was dat we nog eens riet konden maaien. Tegen alle verwachtingen in was het deze winter gelukkig opnieuw lang genoeg koud zodat een dikke ijslaag gevormd werd. Met man en macht hebben we zoveel mogelijk achterstallig rietbeheer kunnen inhalen.

Foto: Guy Leys.

Wilgen knotten blijft een topper bij het winterbeheer. Foto: Koen Vanaghtmael.

Ook de voorbereiding van de grotere activiteiten (zoals hier op De Kuifeend) vraagt veel inzet van vrijwilligers. Foto: Frank Goossens.

Ook in 2009 bieden we opnieuw de formule van educatief natuurbeheer in onze natuurgebieden aan voor leerlingen van het secundair onderwijs, zoals hier in de Bospolder. Foto: Koen Vanaghtmael.

Info

Voor meer informatie over de onderwerpen in deze rubriek kan je steeds contact opnemen met het Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be of op de natuur.website: www.antwerpennoord.be.

Zwaluw zoekt gevel

Bram Vogels

Eeuwenlang hebben zwaluwen onderdak gevonden in de

gebouwen die door mensen werden opgericht. De muren waren ruw genoeg om het nest aan vast te kleven of het gebouw had voldoende spleten en gaten om in te nestelen. Dat is momenteel niet meer het geval met een grote achteruitgang van de zwaluwen en gierzwaluwen als gevolg.

Natuurpunt Antwerpen Noord wil hier samen met het Regionaal Landschap de Voorkempen dringend verandering in brengen.

*De huiszwaluw verzamelt modder om zijn nest te bouwen.
Foto: Glenn Vermeersch.*

Zwaluwen en gierzwaluwen

In Vlaanderen broeden er twee zwaluwsoorten die gebruik maken van gebouwen, de boerenzwaluw en de huiszwaluw. Daarnaast is er nog een andere soort die niet tot de familie van de zwaluwen behoort, de gierzwaluw, die gebruik maakt van onze

bouwkunsten. De boeren- en huiszwaluw bouwen hun eigen nest aan de gevel door gebruik te maken van modder. Een gevel en dakgoot die bestaan uit voldoende ruw materiaal en waarbij er geen waterafstotende laag aanwezig is, zijn reeds voldoende om deze knappe bouwwerkjes aan vast te maken. De gierzwaluw

daarentegen maakt gebruik van spleten en gaten in de muur die door de restauratiedrang aan hoog tempo verdwijnen. Ter vervanging worden dan kunstnesten aangeboden die soms pas na meerdere jaren worden ingenomen. Maar dat deze kunstnesten een groot succes zijn, bewijzen de resultaten van de kunstnestacties aan de langblokken op de Luchtbal. Dankzij de samenwerking met de stad Antwerpen en de financiële ondersteuning van de Dienst Natuurtechnische Milieubouw (NTMB) van het Vlaams Gewest zullen in de toekomst meerdere van deze projecten uitgewerkt kunnen worden in heel de stad.

Een helpende hand

Wat kunnen we nu doen om deze dieren effectief te helpen? Eerst en vooral is het belangrijk dat bestaande nesten niet worden verwijderd. Restauratiewerken worden ook best uitgesteld tot na het broedseizoen. Maar we kunnen natuurlijk nog veel meer doen om de sterke achteruitgang tegen te gaan. In de buurt van

Boerenzwaluw. Foto: Raymond de Smet.

bestaande kolonies of aan reeds bezette gevels kunnen kunstnesten opgehangen worden. Door deze eenvoudige structuren krijgen de vogels de kans om meteen aan het broedseizoen te beginnen wanneer ze terugkomen uit het verre Afrika. In normale omstandigheden moeten ze eerst een nest bouwen, wat verschillende weken kan duren, waardoor er mogelijk maar één nest jongen per jaar grootgebracht kan worden in plaats van drie. Voor de gierzwaluw dienen sowieso kunstnesten opgehangen te worden wanneer er geen gaten meer in de muur zijn. De kunstnesten worden best opgehangen in de buurt van bestaande kolonies om de kans op vestiging te vergroten. Ben je geïnteresseerd om kunstnesten op te hangen, neem dan zeker contact op met de vogelwerkgroep zodat we kunnen bekijken of het hangen van kunstnesten haalbaar is.

Ondersteuning

Reeds vele gemeentebesturen ondersteunen zwaluwprojecten via praktische steun, sensibilisatie van het eigen personeel tot zelfs financiële ondersteuning voor het onderdak geven aan zwaluwen. Het Regionaal Landschap de Voorkempen, waarin behalve Natuurpunt ook de gemeentebesturen en de landbouworganisaties participeren, heeft sensibilisatie rond zwaluwnestkasten in het jaarprogramma opgenomen. Er bestaat dan ook een heel scala aan middelen waarvan een gemeente gebruik kan maken om mee te werken aan het behoud van deze bedreigde vogels. Op deze manier kan biodiversiteit tot tegen de gevel van de bewoners gebracht worden. Wie kijkt in het voorjaar trouwens niet uit naar de dag dat deze gevederde wonderen terugkeren van hun lange trip uit

Afrika? Is het niet fenomenaal dat een vogel speciaal helemaal vanuit het verre Afrika terugkeert naar dezelfde gevel om daar zijn kroost groot te brengen?

Inventarisatie

Hopelijk kunnen we hier nog lang van genieten in onze regio, maar dan zullen we wel in actie moeten komen. Laat ons daarom weten of jij huiszwaluwen, boerenzwaluwen of gierzwaluwen in huis hebt en of je kunstnesten wil ophangen. Voor sommige gemeenten hebben we een goed zicht over het aantal kolonies, voor andere is dat iets minder. Algemene informatie over de locatie van nog bestaande kolonies is daarom ook steeds zeer bruikbaar. Deze informatie is welkom op het adres van de vogelwerkgroep. Wil je gewoon meer weten over projecten die

reeds zijn uitgevoerd voor deze dieren, neem dan ook gerust contact op.

Kort en krachtig

We zijn dus op zoek naar volgende informatie: de locatie van bestaande kolonies, eigenaars die kunstnesten willen hangen en gemeentebesturen die een helpende hand willen toesteken om biodiversiteit in de eigen woning te promoten.

Voor meer informatie verwijzen we ook naar de website van de vogelwerkgroep (www.antwerpennoord.be/vogelwerkgroep) onder soortbescherming. Geïnteresseerden die graag meehelpen om dergelijke projecten uit te werken en op te volgen, zijn vanzelfsprekend ook steeds welkom.

Bij de renovatie van de langblokken van de Luchtbal heeft de sociale woonmaatschappij ARRO nieuwe nestkasten voor gierzwaluwen geplaatst onder de balkons om de verdwenen openingen in het metselwerk te vervangen. Foto: Bram Vogels.

De haag het jaar rond

Tekst: Mart Pauwels

Tekeningen: Pascale Vantieghem

Een haag is net een hotel. Heel wat dieren vinden er eten en een slaapplek. Heel wat planten vinden er een beschutte plaats om te groeien. Het hotel is het hele jaar open...

Mooier dan prikkeldraad

Met de haag in dit verhaal bedoelen we niet zo'n glad geschoren rijtje ligusterstruiken. Het gaat hier over de ruige hagen die je soms nog vindt tussen weiden en akkers.

Er staan verschillende soorten struiken in zoals meidoorns, braamstruiken, wilde rozen en sleedoorns.

vogels. De oudervogels zijn de hele dag in de weer met het zoeken van voedsel.

zon niet verdragen, doen het goed onder en naast de haag.

Lente

Het duurt niet lang meer of in de haag zien we de eerste tekenen van de lente. De knoppen springen open, de voorjaarsbloemen bloeien en er vliegen weer insecten rond. Voor de vogels breekt een drukke tijd aan. Je hoort ze overal zingen. De haag wordt door veel vogels gebruikt om er hun nest te bouwen. Ze leggen er eieren, broeden ze uit en zo komen er jonge

In en om de haag is genoeg te vinden: insecten, rupsen, wormen en spinnen.

Zomer

Als het tijdens de zomer warm is, zoeken veel dieren de schaduw van de haag op. De koeien vinden er een koele plaats om rustig te herkauwen. Ook allerlei planten die de felle

Tegen regen en wind

Hagen vormen, bij zware regenval en harde wind, een goede, natuurlijke

bescherming van akkers en weilanden. Ze zorgen dat de vruchtbare grond niet zo snel wegspoelt of door de wind wordt weggeblazen. Ook houden ze het regenwater vast voor drogere tijden.

Herfst

De herfst is de tijd van zaden en vruchten. Een tijd van overvloed voor vogels en kleine zoogdieren. Ze eten hun buikje

Winter

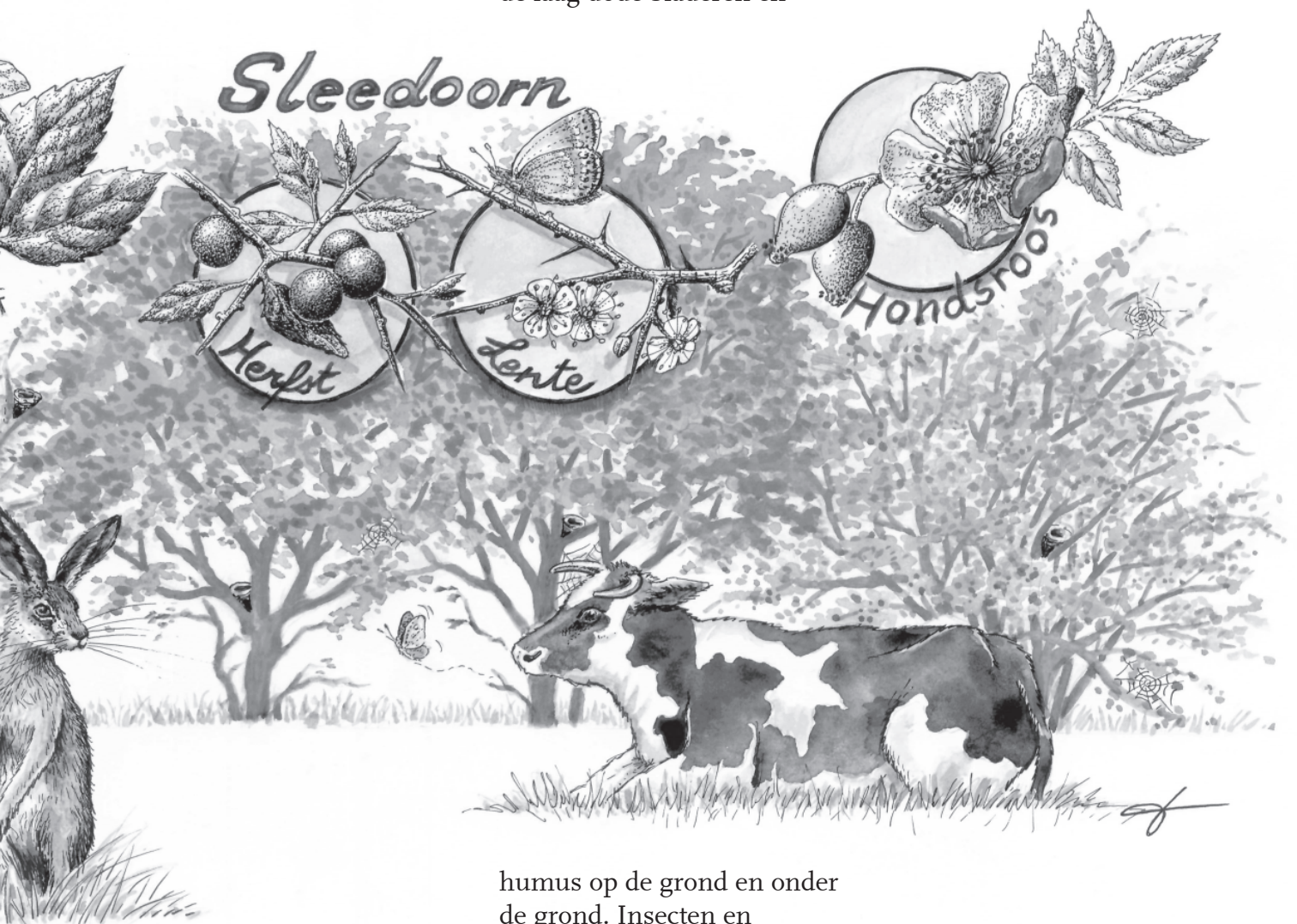
Ook tijdens de winter is het hotel van de haag open! Vriest het niet te hard, dan zijn er in de verborgen hoekjes rond de haag nog wel wat insecten te vinden.

Wachten op de lente

Wordt het kouder, dan zoeken veel dieren hun toevlucht onder de schors van bomen, in de laag dode bladeren en

Op weg langs de haag

Dieren die op zoek zijn naar voedsel lopen liever langs hagen, houtwallen en bosjes, dan bijvoorbeeld dwars door een weiland. Veel vogels vliegen graag via toppen van bomen en struiken en niet over het open veld. Daarom zijn hagen belangrijke wegen voor dieren.

rond of leggen voorraden aan voor de winter. Ze vinden er bessen van meidoorn, bramen, rozenbottels en sleepruimen.

humus op de grond en onder de grond. Insecten en insectenlarven, kikkers, padden en muizen wachten daar op betere tijden. Sommige doen dit al slapend.

Natuurpunt Wuustwezel, een kern met geschiedenis én potentieel...

Koen Vanaghtmael

Natuurpunt Wuustwezel bestaat al zeer lang en was tot voor vijf jaar actief als de vzw 'Groen Gooreind'. Deze vzw heeft geruime tijd bestaan maar werd ontbonden toen Groen Gooreind aansluiting zocht bij het nieuwe Natuurpunt. Natuurpunt Antwerpen Noord werd een 'kern' rijker!

Natuurpunt Wuustwezel bestaat uit ruim tien enthousiaste vrijwilligers die zich toespitsen op de lokale milieu- en natuurproblematiek. Het ontbreken van een natuurgebied in de gemeente maakt het de lokale werking niet gemakkelijk. Rond een gebied kan je een mooie werking uitbouwen. Het zorgt ook voor een grotere betrokkenheid en het creëert

kansen tot samenwerking bij verschillende andere verenigingen en officiële instanties, zoals het gemeentebestuur.

Voor elk wat wils

Natuurpunt Wuustwezel heeft echter voldoende andere gelegenheden aangegrepen om een mooie werking uit te bouwen.

Tijdens de Nacht van de mot kan je nachtvlinders ontdekken die met een lamp worden aangetrokken. Foto: Kobe Van Looveren.

Het grootste natuurgebied in Wuustwezel is het militair domein Groot Schietveld. Dankzij Natuurpunt Wuustwezel kan je het ook bezoeken. Foto: Kobe Van Looveren.

Zoals het organiseren van verschillende activiteiten.

Geregeld gaan de vrijwilligers van de kern op stap in het schitterende militaire gebied Groot Schietveld. Dit gebied is niet vrij toegankelijk, dus hier biedt Natuurpunt Wuustwezel een uitstekende kans om kennis te maken met dit gebied.

Voorafgaand aan de tuinenwandelingen (zie kader) is er in

Nacht van de mot – 12 juni

Nachtvlinders zijn miskende insecten, we kennen ze als snel fladderende beestjes rond lampen in groezelige openbare toiletten. Echter, na het bekijken van diverse soorten zal je je standpunt over de 'mot' ongetwijfeld moeten herzien. Grote exemplaren met prachtige kleuren neigen eerder naar tropische verschijningen! Door middel van lampen worden ze gelokt en gedetermineerd. Met deze (nacht)vlinderval kan je deze boeiende insecten even van dichtbij bekijken. De moeite waard! Trefpunt: Wiezelo 61, Gooreind om 21 u.

Tuinwandelingen

Voor wie even wil ontsnappen uit de stress van elke dag is tuinieren de ideale bezigheid. Je tuin kan niet alleen een paradijs worden voor jezelf, maar ook voor talrijke dieren en planten!

Natuurpunt Wuustwezel helpt je graag een eindje op weg en organiseert speciale tuinwandelingen met diverse thema's. Geef vooraf een seintje aan Gilbert Van Looveren, tel. 03-663.32.41, als je op een van deze wandelingen aanwezig wil zijn. Afspraak: Wiezelo 61, Gooreind. Je kan er terecht op de volgende dagen, telkens om **9.30 u.** Tijdens de zomer volgen er nog twee tuinwandelingen.

Zondag 31 mei: wilde planten leren kennen. Een wilde tuin staat niet synoniem voor een wilde jungle met netels, bramen en stekende insecten. Talrijke inheemse wilde planten zijn waardevolle alternatieven voor de doorsnee cultivars. Je tuin(tje) zal snel meer vlinders en andere nuttige insecten aantrekken. En wie geniet er niet van vlinders?

Zondag 28 juni: Bessen, groenten en fruit worden vandaag de dag dikwijls geweerd uit tuinen. Talloze ziektes en plagen kunnen fruitbomen in recordtijd herleiden tot een schrale bladloze boom. Door een goed onderhoud, juiste combinaties en natuurlijke bestrijders in te schakelen zal je snel weer plezier beleven aan je 'eigen kweek'.

het voorjaar een plantendag in Gooreind. Op de plantendag worden een aantal mooie inheemse planten aangeboden. Je kan er ook informatie en tips bekomen voor het aanplanten van je tuin. Inheemse en wilde

De ecotuin van Gilbert Van Looveren, één van de drijvende krachten achter Natuurpunt Wuustwezel, vormt al jaren het decor van de tuinwandelingen. Foto: Kobe Van Looveren.

planten zijn sterker, beter resistent tegen allerlei ziekten en plagen en goedkoper dan de meeste gekende cultuurvariëteiten. Dit jaar gaat de plantendag door op **zondag 5 april van 9 u tot 12 u** aan de kerk van Gooreind.

De vrijwilligers van Natuurpunt Wuustwezel participeren actief in de gemeentelijke milieuraad, de gecoro, klimaatwijken, de werkgroep kleine landschapselementen, ... De vlotte samenwerking met de gemeente resulteerde al in de aanleg van een bloemenweide in de gemeente. Het resultaat mocht er zeker zijn. Als kers op de taart krijgt de weide elk jaar bezoek van een vliegenvanger!

De Oxfam-wereldwinkelbeurs gaat ook elk jaar door in Wuustwezel. Op deze beurs is Natuurpunt Wuustwezel aanwezig met een infostand en een aanbod uit de Natuur.winkel. Jaarlijks werven we hier nieuwe leden.

Vroege vogelwandeling in het Marum inclusief ontbijt!

Natuurpunt Wuustwezel en toerisme Wuustwezel nodigen je uit op een ochtendlijke wandeling in het militair domein van Wuustwezel. De hermeandering van de Brechtse beek werd verleden jaar voltooid, hoe reageert flora en fauna op het herstel van de natuurlijke beekloop? Deze unieke natuurwandeling wordt geleid door Dirk Gabriëls. Vertrek op **zondag 29 maart om 6 u** aan de parking van de bibliotheek en Infocentrum Gasthuishoeve, Dorpsstraat 36 te Wuustwezel.

Na de wandeling is er een ontbijt (spek met eieren) voorzien om 8.30 u. Prijs: volwassenen: € 5, kinderen jonger dan 12: € 3. Graag inschrijven op tel nr 03-690.46.40 tijdens kantooruren. Laarzen gewenst!

Lentewandeling Het Rood

Na een lange winter trekken we onze stapschoenen aan en genieten we, laat ons hopen, op de eerste lentedag van een weldoende zon. We beleven de prille lentekriebels met al onze zintuigen. Deze beslist ontspannende ontdekkingsstocht is tevens het slot van de Kapelse milieukeek. Afspraak op **zaterdag 21 maart** om **14.30 u** aan de hoek Biartlei – Streepstraat in Kapellen. Einde voorzien omstreeks 16.30 u.

Milieukeek Kapellen van zondag 15 tot zaterdag 21 maart

Het thema van dit jaar is “zonder is gezonder”. Een geschikte plaats om de milieukeek te openen is de Velt-tuin in Stabroek. Velt-leden verzorgen tussen 10 u en 12 u rondleidingen en zullen op een deskundige manier gestelde vragen beantwoorden. Afspraak **zondag 15 maart** om **10 u** aan de eerste ingang van de Velt-tuin, Frans Hotagstraat, Stabroek.

Op **dinsdag 17 maart** om **20 u** is er een voordracht over het thema “zonder is gezonder” in het

Beukenhof, Christiaan Pallemansstraat 71.

Kwisseurs zijn welkom op **donderdag 19 maart** in de feestzaal 't Bruggeske, Hoevensebaan 12/1. Deuren open om **19.30 u**, begin 20 u. Inschrijven kan op het administratief centrum, Antwerpsesteenweg 130, Kapellen, tel. 03-660.66.38 (Sofie Vincke). Bijdrage in de onkosten € 6 per ploeg van maximum 6 personen.

Avondwandeling Het Rood

De avondsfeer opsnuiven in het bos is steeds een heel aparte belevenis. Details ontsnappen ons bij valavond, boomvormen daarentegen lijken soms spookachtig, soms poëtisch. In de verte ontdekken we misschien foeragerende

reeën op zoek naar een lekker hapje, en wie weet horen we dialogen tussen uilen. Iedereen is welkom op deze sfeervolle wandeling. Trefpunt op **zaterdag 16 mei** om **19.30 u** aan de hoek Biartlei – Streepstraat in Kapellen.

“Vroege Vogels” op pad met vroege vogels in het Mastenbos

Om onze gevederde vrienden een handje te helpen bij het vinden van nest- en woongelegenheden hangen in het Mastenbos heel wat nestkasten. Tijdens het broedseizoen van 2008 werden er in totaal 309 nestkasten gecontroleerd waarvan 215 bezet waren. In totaal werden 1.515 nestjongen geringd, verdeeld over 7 soorten: 638 koolmezen, 602

pimpelmezen, 106 bonte vliegenvangers, 96 zwarte mezen, 62 boomklevers, 6 kuifmezen en 5 roodstaarten.

Met de vogelringer, tevens natuurgids, gaan we op pad. Hij zal ons op een boeiende manier vertellen over het leven van die kleine diertjes; hun belang in de voedselkringloop zal ook uitvoerig

aan bod komen. Kortom, het is beslist de moeite om als ‘vroege vogel’ het wel en wee van vroege vogels te ontdekken.

Samenkomst op **zondag 26 april** om **7 u** aan de hoofdingang van het Mastenbos in de Oude Galgenstraat te Kapellen.

Bij valavond worden verhalen verteld van de voorbije dag. Vogels zingen hun avondlied, insecten geven hun muziek prijs, planten geuren. In 't Asbroek werd bij schemering de glimworm

Schemerwandeling 't Asbroek

aangetroffen. De roep van de uil maakt duidelijk wat zijn verlangens zijn. Genieten en tot rust komen, is ook voor ons een reden om hier bij te zijn. Nodig je vrienden uit om mee te wandelen

bij schemering in 't Asbroek op **vrijdag 19 juni** van **20.30 u tot 21.30 u**. Trefpunt: ingang 't Asbroek, Asbroeklaan z/n, Schoten.

Ben jij de lange winter ook beu? Bekruip jou ook de onstuitbare goesting om eens een flinke wandeling te maken? Dan is dit de gelegenheid.

Wandeling in de Oude Landen

Met de hele familie trekken we de Oude Landen in om frisse lucht op te snuiven. We zullen de eerste tekenen van de lente kunnen ontdekken. Voor de kinderen is er een leuk alternatief programma.

Wil je er bij zijn? Afspraak op **zondag 5 april** om **14 u** aan het kasteel Veltwijck op de Veltwijcklaan in Ekeren. (Graag aangepaste schoenen, het kan nat zijn op de Oude Landen.)

Zomerwandeling in het Mastenbos

Tien jaar geleden kocht Aminoal van de Vlaamse gemeenschap, nu Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) 73 ha van het Kapelse Mastenbos aan. Nu is het uitgegroeid tot 161 ha. Door een degelijk beheer van het ANB is het vroegere productiebos omgevormd tot een ecologisch verantwoord zeer gevarieerd natuurgebied. Een gelegenheid voor de boswachter om te vertellen over het beheer tot nu en in de toekomst.

Leven er wel dieren in het Mastenbos? Dat is een

veelgestelde vraag tijdens wandelingen. We gaan met z'n allen op zoek naar diersporen. Gewapend met sporenzoeekaarten, vergrootglas en verrekijker gaan we op onderzoek uit om zo meer te vernemen over het dierlijk leven in het Mastenbos. Het wordt beslist weer een leerrijke en heel leuke belevenis.

Afspraak: **zondag 28 juni om 10 u** aan de hoofdingang van het Mastenbos, Oude Galgenstraat, Kapellen.

Familiewerkdag in 't Asbroek – zaterdag 13 juni

Ontspannen en genieten van de natuur met de familie – dit kan op een werkdag. Graag ontvangen wij je als natuurliefhebber in het natuurreservaat 't Asbroek in Schoten om de handen uit de mouwen te steken. Het wandelpad vraagt onderhoud door maaien en herstellen van bruggetjes. Door het terugdringen van de rododendron zullen de

kruidgewassen terug hun kopje laten zien en groeien tot een volwaardig gewas. Wij zorgen voor het nodige gereedschap en het werk. Voor de innerlijke mens voorzien we soep en frisdrank. Breng gerust je familie mee. Van **9.30 u tot 16.30 u**. Trefpunt: ingang 't Asbroek, Asbroeklaan z/n te Schoten.

Week van de vrijwilliger

Zonder vrijwilligers... geen Natuurpunt! Dagelijks zetten tientallen vrijwilligers zich actief in voor het natuurbehoud. Of het nu gaat over werkdagen, administratie of logistieke ondersteuning... Samen met alle andere vrijwilligers zorgen we voor een krachtige vereniging die 'dé' natuur op de kaart zet!

De week van de vrijwilliger gaat door van **1 tot 8 maart** en wij willen als vereniging van deze gelegenheid gebruik maken om alle actieve vrijwilligers even in de bloemetjes te zetten. Bedankt voor

jullie moed, enthousiasme en toewijding. Zonder jullie inzet had de vereniging nooit het huidige resultaat kunnen bereiken!

Heb je een hart voor de natuur en ben je op zoek naar een zinvolle en aangename vrijetijdsbesteding? Kom eens langs in het natuur.huis of surf naar **www.antwerpennoord.be**. Op onze site maken we je graag wegwijs in het vrijwilligerswerk! Mailen kan ook naar **koen.vanagtmael@natuurpunt.be**.

Roefeldag in Schoten

Op **zaterdag 27 juni** wordt in Schoten de "Dag van het kind" georganiseerd. Roefel heeft als doel kinderen van 6 tot 12 jaar kennis te laten maken met de "grote mensenwereld". Natuurpunt Schoten neemt deel aan de doe-activiteit waar kinderen zich kunnen ontpoppen tot echte natuurwetenschappers. We onderzoeken het water van de poel in de Ecotuin ter hoogte van het natuurgebied Het Wijtschot. We kijken, voelen en ruiken en vertalen dit in tekeningen en letters. Van **10 u tot 12 u** en van **14 u tot 16 u**. De organisatie van deze dag gebeurt door de gemeentelijke jeugddienst. Natuurpunt Schoten roefelt mee. Voor meer info kan je terecht via de Roefelfoon 03-658.19.18, Roefelfax 03-680.23.59 of Roefel-mail **joost.debondt@schoten.be**. Trefpunt: Roefelhal (de gemeentelijke sporthal).

Vergeet je lidkaart niet!

Als lid van Natuurpunt word je extra verwend. Niet-leden betalen € 1,00 per persoon voor deelname aan de natuurwandelingen in één van onze natuurgebieden. Natuurpunt-leden en hun gezinnen mogen gratis deelnemen aan al onze activiteiten (tenzij anders vermeld). Je hoeft alleen je lidkaart van Natuurpunt mee te brengen! Voor meer informatie over onze natuuractiviteiten kan je steeds contact opnemen met het Natuur.huis van Natuurpunt Antwerpen Noord, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, **www.antwerpennoord.be**.

Op stap met De Kuifleeuwerik

**Zaterdag 14 maart:
ledenavond**

Zoals elk jaar hebben we weer onze ledenavond. We beginnen om 17 u met een aperitief. Om 18 u is er een diner met een glaasje wijn.

Trefpunt: Ons Huis, De Villerslei 128, Schoten. Vergeet niet tijdig in te schrijven door storting van € 35 op rekeningnummer 142-0669482-13 van De Kuifleeuwerik met vermelding "ledenavond" en dit vóór 4 maart.

**Zondag 5 april:
ochtenduitstap naar militair domein te Putte**

Op zoek naar de boompieper en de boomleeuwerik. Van 8.30 u tot 12 u. Meebrengen: kijker, veldgids, telescoop. Trefpunt: kruispunt Driehoek en Ertbrandstraat, Putte-Kapellen. Gids: Louis Vanhoydonck.

Zondag 19 april: naar het Hallerbos en Dworp

Educatieve voorjaarsuitstap waar we vooral aandacht hebben voor de voorjaarsflora in de bosbiotoop. Van 8.30 u tot 16.30 u. Trefpunt: Station Antwerpen-Oost, Plantin Moretuslei, Bergerhout. Gids: Jan Rietjens.

**Vrijdag 1 mei:
vroegochtendwandeling
Oude Landen**

Bij het ontwaken van de natuur zoeken we de vroege zangers. Van 5 u tot 9 u. Trefpunt: Districtshuis Ekeren, Veltwijcklaan. Gids: Fons Vervoort.

**Zondag 10 mei: Molenplaat,
polders van Tholen en
Scherpenisse**

Vogelexcursie rond allerlei rietzangers en aandacht voor de flora. Van 8.30 u tot 17 u. Trefpunt: kruispunt Driehoek en Ertbrandstraat, Putte-Kapellen. Gids: Louis Vanhoydonck.

**Zondag 24 mei: daguitstap
naar het Hageven**

Zeer gevarieerde excursie naar een reservaat waar fauna en flora nog weelderig aanwezig zijn en waar de natuur nog volop te beleven valt. Inschrijven noodzakelijk. Van 8.30 u tot 16.30 u. Trefpunt: rondpunt van Wommelgem (carpoolparking kant Borsbeek). Gidsen: plaatselijke gidsen.

**Zondag 14 juni:
natuureducatieve fietseling
Oosterdam en het Markiezaat**

Een fietstocht van ongeveer 45 km voor jong en oud. We vertrekken met onze fietstocht aan de Oosterdam.

Zowel fauna als flora komen aan bod. Van 9 u tot 17 u. Trefpunt: kruispunt Driehoek en Ertbrandstraat, Putte-Kapellen. Meebrengen: kijker, fietsgerief. Gidsen: Roger Huysmans.

**Zondag 28 juni:
namiddagwandeling Korte
Hoef (Putte)**

Gevarieerde zomerwandeling in een boeiend natuurgebied. Van 13.30 u tot 16 u. Trefpunt: kruispunt Driehoek en Ertbrandstraat, Putte-Kapellen. Gids: Louis Vanhoydonck.

Meer info

Vergeet niet om voor alle activiteiten telkens picknick, drank en veldgidsen mee te brengen.

Legende:

Activiteit voor het hele gezin

Wandeling

Mogelijkheid tot kostendelend vervoer

Voor alle activiteiten van De Kuifleeuwerik kan je terecht bij Roger Huysmans, tel. 03-324.88.05 of 0485-92.58.53

Nachtegalenwandeling in de Oude Landen – zaterdag 9 mei

Wie heeft er nog nooit gehoord van de nachtegaal? Vele generaties dichters en muzikanten werden bekoord door de prachtige zang van deze vogel. Helaas, uit de recente resultaten van de Vlaamse Broedvogelatlas blijkt de nachtegaal steeds verder achteruit te gaan in Vlaanderen. Behalve in onze regio. Daar doet de nachtegaal het in de natuurgebieden van Natuurpunt steeds beter! Wist je zelfs dat de Oude Landen de hoogste dichtheid aan nachtegalen in Vlaanderen bezit?

Hoewel overbekend van naam, is de nachtegaal voor de meeste mensen een onbekende. De nachtegaal is dan ook een schuwe vogelsoort, die we aantreffen in een gevarieerd landschap, bestaande uit open plekken afgewisseld met bosjes. Nu mag hij 'live' moeilijk te zien zijn, van de opmerkelijke zang daarentegen – volgens sommigen de mooiste van Europa – hebben al vele wandelaars en natuurliefhebbers kunnen genieten. Vooral op warme voorjaarsavonden is de prachtige zang van de nachtegaal

al van ver te horen: een rijkdom aan tonen, variatie en volume... Een onvergetelijke natuurbelevens!

Wil jij bij ons in de buurt ook van de prachtige zang van de nachtegaal genieten? Dan moet je zeker meegaan met onze speciale nachtegalenwandeling! Want begin mei zingen nachtegalen op hun mooist... Trefpunt: **21 u** aan het kasteel Veltwijck 27 in Ekeren. De wandeling duurt ca. 2 uur. Stevig schoeisel is aanbevolen.

Gedichtenwandeling

*Spiegeling van een lentemorgen
Zonder kommer zonder zorgen
Flikkering en schittering
In de vroege morgenschemering!*

Wie gaat er mee op zoek naar de schittering van de natuur? Met rijm en gedicht, ontdekken we de pracht van Hof De Bist. Afspraak op **zondag 24 mei** om **14 u** aan de trappen van het kasteel Hof De Bist, Veltwijcklaan 252, Ekeren.

Familiewerkdag in 't Asbroek

Belangrijk voor de voorjaarsbloeiers in 't Asbroek zijn ruimte en licht. De vroegere boomaanplant en het woekierend gedrag van de rododendron zijn hiervoor geen goede maten. Door de natuur een handje te helpen, kunnen de kansen verhoogd worden om de pracht van de voorjaarsbloeiers ten volle te laten

uitkomen. Wil je genieten van deze prachtige natuur dan ben je altijd welkom. Tellen, schetsen en in kaart brengen, zal onze hoofdopdracht zijn. Je bent welkom op **zaterdag 4 april** van **9.30 u tot 16.30 u**. Trefpunt: ingang 't Asbroek, Asbroeklaan z/n te Schoten.

Lentewandeling 't Asbroek

Wie op zaterdag gaat winkelen, heeft zondag geen verhaal om weg te blijven van het natuurgebied 't Asbroek. Een gids zal je begeleiden door de pracht en praal van de opkomende bloemen en planten. Het ontluiken van de blaadjes, de draaiende kelkjes naar de zon. Plas en dras, begin van leven. Je moet het gezien hebben. Trefpunt: ingang 't Asbroek, Asbroeklaan z/n te Schoten op **zondag 5 april** van **10 u tot 12 u**.

Foto: Rafael Delaedt, FFFS.

Vijverdag Vordenstein – zondag 31 mei

Op de Dag van het Park laat Natuurpunt Schoten de bezoekers kennis maken met het leven in de vijver van park Vordenstein. Met schepnet, emmer, fotobak, vergrootglas en zoekkaarten voor waterdieren en oeverplanten geven wij de levende wezens van het zoetwater een naam. Dit boeiend schouwspel leert ons

welke taak voor wie is weggelegd. Vleeseter, planteneter of afvalverwerker. Met het thema "Liefde in het park" zal de groene winkel je leren de liefde te bedrijven met vijver, sloot en plas. Van **10 u tot 17 u**. Trefpunt: parking park Vordenstein, Kopstraat, Schoten.

Grote werken maken Het Rood beter toegankelijk

Johan Vandewalle

Natuurpunt beheert het gemeentelijk natuurgebied Het

*Rood in Kapellen sinds 1996. Het
oorspronkelijk beheerplan zorgde voor de
erkenning van het natuurreservaat in 1999.*

*Ondertussen is er veel veranderd en zijn
onze inzichten over de waterhuishouding gewijzigd. Redenen genoeg voor een bijsturing van
de beheervisie.*

De centrale dreef en veel andere paden zijn verzadigd met water. Met de nieuwe aanpak lossen we dit op. Foto: Johan Vandewalle.

Natter dan gedacht

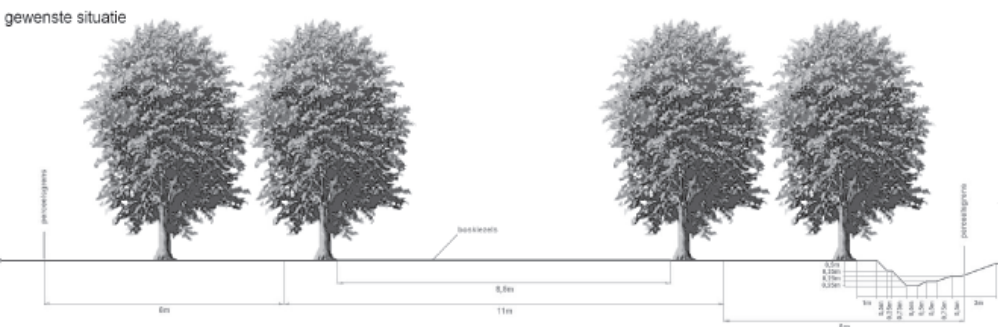
Oorspronkelijk wilden we, met uitzondering van het omvormingsbeheer om exoten zoals Amerikaanse vogelkers te verwijderen, zo weinig mogelijk ingrijpen in het beheer om een natuurlijker bos te laten ontwikkelen. Het Rood is echter geen echt natuurlijk bos maar is destijds aangelegd als een park. Dat zie je aan het duidelijk rechtlijnige drevenpatroon. In het oorspronkelijk park waren er parallel aan de dreven ook diepe

grachten om het gebied te ontwateren. Doorheen de jaren, lang voor Natuurpunt het beheer overnam, werd het beheer van die grachten verwaarloosd. Veel van de grachten zijn daardoor bijna volledig verland en verdwenen. Andere grachten zijn afgedamd. De grondwatertafel wordt daardoor niet meer kunstmatig verlaagd via het grachtenstelsel. Dat heeft tot gevolg dat het gebied veel natter is dan goed voor de historische parkresten in het gebied. De dreven zijn veel natter geworden en moeilijk

toegankelijk. Ook voor de dreefbomen zelf is die hoge grondwaterstand niet wenselijk. Beuken en eiken geven de voorkeur aan matig droge gronden.

In de eerste jaren van het beheer heeft Natuurpunt op verschillende manieren getracht de dreven opnieuw beter toegankelijk te maken. Dat deden we o.m. door het uitspreiden van houtsnippers (afkomstig van takken van gekapte Amerikaanse vogelkersen uit het gebied zelf) op de dreven en wandelpaden. Tijdelijk zorgt dat voor een droger pad. De houtsnippers verhogen de grond en absorberen het water dat op de bodem ligt. Er is wel een nadeel op langere termijn. De houtsnippers worden relatief snel omgezet tot humus die dan weer teveel vocht absorbeert. Het gevolg is dat de dreven na verloop van tijd opnieuw nat en zompig worden. De centrale dreef hebben we rond de eeuwwisseling samen met het gemeentebestuur van

Op dit schema kan je zien hoe we de gracht naast de centrale dreef zullen heraanleggen.

Nieuwe Galloways

Eind november 2008 zijn de drie Galloways van Het Rood met pensioen gegaan. De dieren waren zeven, negen en tien jaar oud (wat voor ossen al een hoge leeftijd is) en begonnen last te krijgen van ouderdomsverschijnselen zoals reuma. Ze brengen nu hun oude dag door in de Natuurpunt-boerderij in Bonheiden waar ze kunnen grazen op verse (drogere) graslanden vlak bij de stal. In de loop van het voorjaar komen er nieuwe, jongere Galloways naar Het Rood. We hebben nu gekozen voor een seizoensbegrazing. Elk voorjaar worden de dieren in de periode maart-april verwacht (de datum hangt af van het weer). Eind november worden ze terug opgehaald om de winter op stal door te brengen in Bonheiden. Op die manier voorkomen we overbegrazing in de winter en kunnen ze de snelle grasgroei tussen mei en augustus bijhouden. Omdat ze niet meer een volledig jaar grazen verhogen we het aantal dieren van drie naar vier. Op die manier blijft de begrazingsdruk gelijk.

Foto: Rafaël Delaedt.

Kapellen opgehoogd met compost afkomstig van het gemeentelijk containerpark. De eerste jaren erna was de dreef hierdoor veel beter begaanbaar. Maar ook die compost bleek na verloop van tijd meer en meer water te absorberen

en is nu weer helemaal een slijkpoel geworden.

Grote werken

Om de natte dreven fundamenteel aan te pakken bleef er maar één oplossing over. Natuurpunt heeft in overleg met het gemeentebestuur besloten dat het beter is om de huidige natte bodem van de centrale dreef af te graven en te vervangen door een bedekking met boskiezel. Tegelijkertijd zal de gracht langs de dreef (aan de kant van het begrazingsblok) opnieuw uitgegraven en verbreed worden. Ook een aantal grachten langs de dwarsdreven en parallelle dreven worden verdiept en verbreed. Tenslotte zullen de afdammingen tussen de grachten verwijderd worden.

Op die manier ontstaat zoals in het oorspronkelijke park opnieuw een netwerk van grachten die met elkaar verbonden zijn en die er voor zorgen dat het overtollige water vlot naar de poelen en de Rode Beek kan vloeien. De dreven en paden worden daardoor beter begaanbaar en de dreefbomen hebben meer overlevingskansen. De grachten worden aangelegd in een getrappt profiel. Dat zorgt ervoor dat er geen steile oevers zijn zodat dieren (ook kleine) zonder problemen de grachten kunnen oversteken. Waar de grachten de wandelpaden kruisen, zorgen we natuurlijk voor een inbuizing (vaak nog aanwezig) of voor een nieuw brugje zodat wandelaars volop kunnen genieten van het natuurgebied met droge voeten.

Omdat Het Rood gelegen is in een beschermd landschap waar het ruimen van grachten en beken enkel met de hand mag gebeuren, hebben we een stedenbouwkundige vergunning

Vrijwilligers zoals jij zorgen voor het beheer. Foto: Johan Vandewalle.

aangevraagd waarin een afwijking wordt gevraagd. Indien de vergunning verleend wordt, hebben we de toelating om deze grotere grondwerken machinaal uit te voeren. Natuurpunt heeft een aannemer aangesteld voor het afgraven van de centrale dreef, het ophogen met boskiezel en het graven van de grachten. In de loop van de maand maart verwachten we de stedenbouwkundige vergunning zodat de werken nog dit voorjaar kunnen uitgevoerd worden.

Help mee in Het Rood

Behalve de grote werken gaat het normale beheer in Het Rood natuurlijk ook verder. Op vijf zaterdagen ben je welkom om samen met een groep enthousiaste vrijwilligers mee te helpen bij het bestrijden van de Amerikaanse vogelkers. Wij zorgen voor het beheermateriaal, werkhandschoenen en een hapje en drankje. Als jij zorgt voor een goed humeur en de nodige werklust ben je van harte welkom om mee te helpen op **zaterdagen 7 en 21 maart, 4 en 18 april en 2 mei**, telkens van **9.30 u tot 17 u**. Trefpunt: ingang Het Rood aan de centrale dreef, Streepstraat in Kapellen.

De lente, een steeds diverser zangconcert

Tekst en foto's: Bram Vogels

In het voorjaar beginnen de zangvogels schuchter hun territorium terug af te bakenen door te zingen. Eerst begint het met een paar soorten die zingen, maar hoe verder de lente vordert hoe meer soorten zich mengen. Tot we in de periode eind april tot begin juni een prachtig zangorkest krijgen.

De zwartkop wordt verwacht rond 30 maart.

Lentekriebels

Wanneer je dit artikel leest, heb je misschien nog net de laatste keer de wintervoeding bijgevuld of misschien is er zelfs nog een koudeprik. Maar als je goed

luistert, hoor je al dat verschillende vogels terug aan het zingen zijn. De geluiden in de tuin bestaan niet alleen meer uit contact- of alarmroepjes van de mezen die op je voedertafel

afkomen. Maar de heggemus en de winterkoning zijn weer volop aan het zingen. De eerste lentekriebels zijn daar en dat hebben onze broedvogels die hier gedurende de winter blijven al goed gemerkt.

Vroeger terug?

Komen al die zangvogels telkens min of meer in dezelfde periode aan? Omdat het zeer interessant is om op te volgen wanneer je elke soort voor het eerst terugziet heeft Natuurpunt reeds lang het fenologieproject lopen. Dit is een project waarbij vogelkijkers hun eerste waarneming van elke soort noteren. Wanneer we dan al deze gegevens samenvoegen, komen we tot een gemiddelde aankomstdatum per soort. Maar wat meer is, doordat het project al vele jaren loopt, blijkt dat een aantal soorten steeds vroeger terugkeren. Wist je dat tussen 1985 en nu de tjiptjaf ongeveer 20 dagen vroeger terugkeert en de zwartkop 16 dagen. Deze evolutie is het meest opvallend bij vogelsoorten die over minder grote afstanden trekken.

De rietzanger wordt verwacht rond 13 april.

Wanneer zien we wie terug?

Maar wanneer kunnen we nu onze trouwe gasten opnieuw verwelkomen? De maand maart begint schuchter met de eerste tijtjaffen en zwarte roodstaarten die terugkeren, maar al op het einde van maart zien we dat er een groter aantal soorten begint terug te keren zoals blauwborst, zwartkop, boerenzwaluw en fitis. Vanaf de tweede helft van april is helemaal het hek van de dam met de terugkeer van gele kwikstaart, boompieper, koekoek, bonte vliegenvanger, grasmus, nachtegaal, huiszwaluw, ... Kortom een lijstje dat zeer lang begint te worden en de zang in de

De sprinkhaanzanger wordt verwacht rond 24 april.

Zangvogelcursus

Omdat deze geleidelijke aankomst van onze zangvogels steeds een belevenis op zich is, organiseert de vogelwerkgroep al verschillende jaren een zangvogelcursus. Deze begint in maart en loopt tot begin juni. De cursus overspant de hele periode wanneer onze zangvogels terugkeren. Dit is de uitgelezen kans om geleidelijk de zang van alle soorten te leren kennen. Eerst een kleine opfrissing of een onderdompeling in de zang van onze trouwe overwinteraars, waarna er elke excursie gegarandeerd nieuwe soorten zijn te horen tegenover de vorige wandeling. Het is net deze onvoorspelbaarheid die het vogels kijken en vooral horen in het voorjaar zo spannend en intigerend maakt. In principe zou je elke dag buiten moeten kunnen zijn om te genieten van de aankomst van al deze soorten en om zeker niets te missen. Daarnaast is het vaak de uitgelezen kans om eens de zang van minder algemene soorten te horen. Er zijn

een heel aantal soorten die normaal niet of slechts in een zeer klein aantal broeden in onze regio zoals de fluitier, maar tijdens de trek door onze regio in het voorjaar ons wel laten meegenieten van hun zang.

Praktisch

In 2009 zal deze cursus opnieuw doorgaan van begin maart tot begin juni. Traditiegetrouw worden hierbij op donderdag wandelingen georganiseerd in de Oude Landen en op zondag in de Bospolder. De wandelingen zullen doorgaan van **8 u tot 10.30 u** op onderstaande data.

Oude Landen: donderdagen 5 maart, 19 maart, 2 april, 16 april, 7 mei, 14 mei, 28 mei en 11 juni. Trefpunt: einde van de Lindenlei.

Bospolder: zondagen 15 maart, 29 maart, 12 april, 26 april, 10 mei, 24 mei en 7 juni. Trefpunt: voetgangersbrug Vierkerkenstraat.

tuin, het bos of het rietveld wordt dan ook steeds diverser. Tegen het einde van de maand april zijn dan ook een groot deel van onze zangvogels teruggekeerd. Voor slechts een handvol laatkomers moeten we nog wachten tot in mei, namelijk voor de bosrietzanger, tortel en wielewaal.

Meer weten?

Wil je meer weten over de zangvogelcursus of de aankomstdata van onze zangvogels raadpleeg dan snel **www.antwerpennoord.be/vogelwerkgroep** of contacteer de vogelwerkgroep via **vogelwerkgroep@antwerpennoord.be**.

De grasmus wordt verwacht rond 22 april.

Hieronder vind je een chronologisch overzicht van onze activiteiten. De praktische informatie staat bij elke activiteit vermeld tenzij er elders in dit blad meer aandacht aan wordt besteed.

Meer informatie kan je ook bekomen in ons Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, fax 03-541.63.55 of e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be. Voor de meest actuele informatie kan je ook op onze websites terecht: www.antwerpennoord.be en www.scheldeschorren.be.

De meeste activiteiten zijn gratis voor leden (tenzij anders vermeld). Niet-leden betalen € 1 voor activiteiten in onze natuurgebieden. Vergeet dus niet je lidkaart mee te nemen. Veel plezier.

maart

don 5	8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Oude Landen, zie p. 27	zat 21	19.30 u, Brasschaat, cursus nacht-roofvogels, zie vorige Natuur.ruimte	zat 4	9.30 u, Schoten, familiewerkdag 't Asbroek, zie p. 23
vrij 6	19.15 u, Antwerpen – Merksem, Algemene Vergadering, zie vorige Natuur.ruimte	zon 22	9.30 u, Antwerpen – Oorderen, excursie De Kuifeend en Grote Kreek, zie p. 9	zat 4	9.30 u, Stabroek, werkdag Schans van Smoutakker, zie p. 9
zat 7	9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 25	don 26	20 u, Antwerpen – Ekeren, Raad van Bestuur Natuurpunt Antwerpen Noord, Natuur.huis, vraag de agenda op	zon 5	8.30 u, Kapellen – Putte, uitstap militair domein Putte (NL), zie p. 22
din 10	19.30 u, Brasschaat, cursus nacht-roofvogels, zie vorige Natuur.ruimte	zat 28	10 u, Antwerpen – Zandvliet, wandeling laagste laagwater Groot Buitenschoor, zie p. 32	zon 5	9 u, Wuustwezel, plantendag, zie p. 19
zat 14	17 u, Schoten, Ledenavond De Kuifleeuwerik, zie p. 22	zat 28	20 u, Schoten, Nacht van de Duisternis, wandeling, zie p. 11	zon 5	9.30 u, Antwerpen – Zandvliet, wandeling Groot Buitenschoor, zie p. 32
zat 14	19.30 u, Brasschaat, cursus nacht-roofvogels, zie vorige Natuur.ruimte	zat 28	20 u, Kapellen, Nacht van de Duisternis, wandeling, zie p. 11	zon 5	10 u, Schoten, lentewandeling 't Asbroek, zie p. 23
zon 15	8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Bospolder, zie p. 27	zon 29	6 u, Wuustwezel, vroege-vogelwandeling Marum, zie p. 19	zon 5	14 u, Antwerpen – Ekeren, wandeling Oude Landen, zie p. 20
don 19	8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Oude Landen, zie p. 27	zon 29	8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Bospolder, zie p. 27	zon 12	8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Bospolder, zie p. 27
don 19	20 u, Kapellen, milieukwis, zie p. 20			don 16	8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Oude Landen, zie p. 27
zat 21	9 u, Brecht, werkdag De Kooldries, chalet ingang, Vaartdijk, zie p. 9			zat 18	9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 25
zat 21	9.30 u, Kapellen, werkdag het Rood, zie p. 25			zon 19	8.30 u, Halle – Dworp, daguitstap naar Hallerbos en Dworp, zie p. 22
zat 21	14.30 u, Kapellen, wandeling Het Rood, zie p. 20			zon 19	9 u, Laarne, Week van de Aarde – Natuur.estafette en Schelddag Kalkense Meersen, zie Natuur.blad

april

don 2	8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Oude Landen, zie p. 27
zat 4	9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 25

- don 23 20 u, Antwerpen – Ekeren, infosessie waarnemingen.be, zie p. 5
- zon 26 7 u, Kapellen, vroege vogels wandeling Mastenbos, zie p. 20
- zon 26 8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Bospolder, zie p. 27
- don 30 20 u, Antwerpen – Ekeren, Raad van Bestuur, zie don. 26 maart

mei

- vrij 1 5 u, Antwerpen – Ekeren, vroegochtenduitstap Oude Landen, zie p. 22
- zat 2 9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 25
- zon 3 9.30 u, Antwerpen – Lillo, wandeling met veerboot naar Doel, zie p. 32
- zon 3 9.30 u, Antwerpen – Oorderen, excursie De Kuifeend en Grote Kreek, zie p. 9
- don 7 8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Oude Landen, zie p. 27
- zat 9 21 u, Antwerpen – Ekeren, nachtegalen-wandeling Oude Landen, zie p. 23
- zon 10 8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Bospolder, zie p. 27
- zon 10 8.30 u, Kapellen – Putte, vogelgerichte daguitstap naar Molenplaat, Tholen en Scherpenisse, zie p. 22
- don 14 8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Oude Landen, zie p. 27
- zat 16 19.30 u, Kapellen, avondwandeling Het Rood, zie p. 20
- zon 17 6 u, Schoten, vroegochtendwandeling Het Wijtschot, zie p. 9

- zon 17 14 u, Stabroek, wandeling Elsenbos, zie p. 9
- zon 24 8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Bospolder, zie p. 27
- zon 24 8.30 u, Neerpelt, daguitstap Het Hageven, zie p. 22
- zon 24 14 u, Antwerpen – Ekeren, gedichten-wandeling Hof De Bist, zie p. 23
- don 28 8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Oude Landen, zie p. 27
- don 28 20 u, Antwerpen – Ekeren, Raad van Bestuur, zie don. 16 maart
- zon 31 9.30 u, Wuustwezel, tuinenwandeling, zie p. 19
- zon 31 10 u, Schoten, Vijverdag Vordenstein, zie p. 23

juni

- zat 6 9.30 u, Antwerpen – Lillo, grachtenwandeling Galgeschoor, zie p. 32
- zon 7 8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Bospolder, zie p. 27
- don 11 8 u, Antwerpen – Ekeren, zangvogelcursus Oude Landen, zie p. 27
- vrij 12 21 u, Wuustwezel, Nacht van de mot, zie p. 18
- zat 13 9.30 u, Antwerpen – Ekeren, werkdag Oude Landen, info Natuur.huis
- zat 13 9.30 u, Schoten, familiewerkdag 't Asbroek, zie p. 21
- zon 14 9 u, Kapellen – Putte, natuureducatieve fietseling rond Oesterdam, het Markiezaat en Bergen op Zoom, zie p. 22

Kite Petrel, de nieuwe verrekijker van Natuurpunt

Ze staan er voor in de rij!

10% korting voor leden van natuurpunt

Niet-ledenprijs: 395 euro (incl. BTW)

Bij aankoop van een Kite-verrekijker of -telescoop

1 gratis loupe Kite Triplet (waarde € 32)

Actie geldig tot 31/12/2008

Verkooppunten:
Natuurpunt-winkel Antwerpen-Noord
Steenstraat 25 • 2180 Ekeren
03-541 58 25
antwerpennoord@natuurpunt.be
Natuurpunt-optiekshop
Pieter De Conincklaan 108
8200 Brugge • 050-31 50 01
song@deputter.com
www.natuurpunt.be/winkel

- zon 14 14 u, Stabroek, 150 jaar Brialmont in de Schans van Smoutakker, zie p. 9
- vrij 19 20.30 u, Schoten, schemerwandeling 't Asbroek, zie p. 20
- zon 21 14 u, Antwerpen – Schoonbroek, midzomer-wandeling Decathlon Bospolder, meer info: Natuur.huis
- don 25 20 u, Antwerpen – Ekeren, Raad van Bestuur, zie don. 16 maart
- zat 27 10 u, Schoten, Roefeldag, zie p. 21
- zat 27 9.30 u, Antwerpen – Ekeren, werkdag Oude Landen, info Natuur.huis
- zon 28 9.30 u, Wuustwezel, tuinenwandeling, zie p. 19
- zon 28 10 u, Kapellen, wandeling Mastenbos, zie p. 21
- zon 28 13.30 u, Kapellen – Putte, namiddagwandeling Korte Hoef (Putte NL.), zie p. 22

Colofon

Natuur.huis, Natuur.documentatiecentrum en Natuur.winkel

Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, fax 03-541.63.55

e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be

website: www.antwerpennoord.be

Van maandag tot en met vrijdag open van 10 tot 17 u.

BTW-nummer: BE 0429 415 832.

Contactpersonen

Bospolder: Stefan Versweyveld (03-645.94.10)

De Kooldries: Rudi Bosschaerts (03-636.38.62)

De Kuifeend/Grote Kreek: Ludo Benoy (03-825.45.59)

Ekers Moeras: Willy Ibens (03-651.99.59)

Fort van Brasschaat: Filip Borms (0473-91.90.51) en Willy Ibens (03-651.99.59)

Galgeshoor/Groot Buitenschoor: Eddy Rottiers (03-775.00.22), Koen

Vanagtmael (03-541.60.04) en Frank Wagemans (03-651.44.67)

Het Rood: Paul Osterrieth (03-237.08.11) en Johan Vandewalle (0497-44.67.66)

Het Wijtschot: Leo Claessens (03-646.94.81) en Rafaël Delaedt (03-658.92.24)

Hoekse Beemden: Freddy Heye (03-636.00.41)

Huzarenberg: Harry Van der Horst (03-568.15.78)

Oude Landen: Willy Ibens (03-651.99.59), Guy Leys (03-569.00.38) en Fons

Vervoort (03-647.18.70)

Ruige Heide: Guy Leys (03-569.00.38)

Schans van Smoutakker: André D'Hoine (03-664.02.42)

't Asbroek: Hugo Koens (03-658.01.09)

Werking Beleid: Johan Vandewalle (0497-44.67.66)

Werking Kerkuielen: Fons Vervoort (03-647.18.70)

Werking Kuifleeuwerik: Roger Huysmans (03-324.88.05)

Werking Natuur- en Milieueducatie: Annie De Koninck (03-664.92.36)

Werking Vleermuizen: Filip Borms (0473-91.90.51)

Werking Vogels: Bram Vogels (0496-44.77.93)

Werking Berendrecht, Zandvliet en Lillo: Guy Leys (03-569.00.38)

Werking Brasschaat: Johan Neegers (03-653.22.03)

Werking Brecht: Freddy Heye (03-636.00.41)

Werking Ekeren: Rit Van Damme (03-248.12.65)

Werking Kapellen: Marie-Paule Schelfout (03-665.11.01)

Werking Schoten: Hugo Koens (03-658.01.09)

Werking Stabroek: Harry Van der Horst (03-568.15.78)

Werking Wuustwezel: Marc Vanbrabant (03-669.88.07)

Natuurpunt Antwerpen Noord is een regionale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Dat betekent deel uitmaken van een grote vereniging met meer dan 78.000 gezinnen die in Vlaanderen meer dan 16.600 ha natuurgebied beheert.

Lid worden

Lidgeld per gezin: € 20. Te storten op 220-0340573-42 met vermelding van je huidig lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel **Natuur.blad** als **Natuur.ruimte**. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuur.winkel. Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 5 een abonnement op **Natuur.ruimte** nemen. Te storten op 220-0340573-42 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren

Brasschaat vzw

Floris Verbraekenlei 32

2930 Brasschaat

tel. 0473-48.48.97

e-mail: peeters.m@skynet.be

Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 30 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten op 293-0212075-88 met vermelding 'project 3797 Antwerpen Noord' of 'project 3776 VOC Brasschaat' voor het Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren Brasschaat.

Natuur.ruimte is het driemaandelijks ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Noord.

Werkten mee aan dit

nummer: Iris Buermans, Rafaël Delaedt, Paul De Rydt, Ilse De Schutter, Hugo Koens, Guy Leys, Hubert Michielsens, Mart Pauwels, Kathleen Quick, Koen Vanagtmael, Johan Vandewalle, Sofie & Stefan Versweyveld, Bram Vogels.

Illustraties en foto's:

Asterion, Rafaël Delaedt, Raymond de Smet, Fauna Flora Fotoclub Schoten (FFFS), Frank Goossens, Guy Leys, Eddy Rottiers, Koen Vanagtmael, An Van den Ouwelant (GVA), Johan Vandewalle, Kobe Van Looveren, François Van Nerum, Pascale Vantieghem, Glenn Vermeersch, Bram Vogels.

Foto voorpagina: Boshyacint in de Oude Landen. Foto: François Van Nerum, FFFS.

Foto achterpagina: De nieuwe kijkhut aan het Groot Buitenschoor biedt je de kans de vogels zonder verstoring te observeren. Daarnaast zijn er maandelijks ook geleide wandelingen. Foto: Eddy Rottiers.

Oplage: 4.400 exemplaren

Natuurvoedingswinkel
De Groene wijzer

Joris Crikemans en Maria Verbraeken
 Molenweg 18 te Brasschaat Mariaburg

**Gespecialiseerd in
 biologische voedingswaren**

**STERK IN
 BIOLOGISCHE GROENTEN EN FRUIT**

Tel 03 664 73 85 Fax 03 605 18 92 Open: Di-Vr 8u tot 18u za 9u tot 17u
 zondag en maandag gesloten

www.degroenewijzer.be

Polderbier

Je kan nog steeds ons **Polderbier** verkrijgen in de Natuur.winkel. Een flesje kost € 1,10, een bak Polder is verkrijgbaar aan € 24,50. Ook nog steeds verkrijgbaar is onze geschenkverpakking (een houten bakje met vier flesjes en een glas), te koop aan € 10,40. Alle prijzen zijn inclusief statiegeld.

Motorland is een sterke Europese organisatie van onafhankelijke vakhandelaars in tuingereedschap en tuinmachines die door hun gezamenlijke aankoopkracht topmerken aan concurrentiële prijzen aanbieden, in combinatie met de zekerheid en service eigen aan de vakspecialist.

**De zekerheid van de juiste
 keuze aan de juiste prijs.**

Scherp geprijsde topmerken.
 Gespecialiseerd advies.
 Service gegarandeerd.
 Ook verhuur van tuinmachines.

MOTORLAND VERBEKE **MOTORLAND EYCKERMAN**

UW SPECIALIST IN TUINMACHINES

MOTORLAND EYCKERMAN: Kapelsesteenweg 127 • 2180 Ekeren • Tel.: 03 646 22 88 • Fax : 03 645 43 62 • info@eyckerman.be • www.eyckerman.be
MOTORLAND VERBEKE: Deinsteenweg 59 • 9031 Drongen • Tel.: 0499 20 20 20 • Fax : 03 645 43 62 • info@motorlandverbeke.be • www.motorlandverbeke.be

Maandelijkse geleide wandelingen in de Scheldeschorren

Elke eerste zondag van de maand kan je deelnemen aan een geleide wandeling doorheen één van deze schorrengebieden. Wij nemen je mee op een verkenning doorheen het Rijk van het Slijk (en dat mag je letterlijk nemen!). De activiteiten eindigen omstreeks 12.30 u.

Zaterdag 28 maart gidst Hug Van Beek een wandeling tijdens het laagste laagwater op het Groot Buitenschoor. Met de equinoxgetijden in het voor- en najaar krijgen we extra hoge hoogwaters en extra lage laagwaters. Tijdens zo'n extra laag laagwater hebben we de mogelijkheid om over de zandbank van het Groot Buitenschoor tot aan de strekdam te wandelen.

Zondag 5 april gidst Hug Van Beek ons door het Groot Buitenschoor.

Zondag 3 mei varen we met de veerboot naar Doel waar we een geleide wandeling maken met gids Claude Baguet. De veerboot vertrekt om 10 u in Lillo.

Zondag 6 juni maken we een wandeling door het Galgeschoor met Michel Van Megroot. Het Galgeschoor is een oud schor. Dat wil zeggen: hooggelegen en doorsneden door talrijke diepe en minder diepe grachten en geultjes. Wij nemen u mee op een trektocht door deze grachten en geulen; een verkenning van het schor op het niveau van het schor.

Trefpunt: zaterdag 28 maart om 10 u en zondag 5 april om 9.30 u aan het e-paviljoen van BASF (Scheldelaan tegenover ingang 6), zondagen 3 mei en 6 juni om 9.30 u aan de parking van Lillo Fort. Nog wat goede raad: zonder laarzen kom je er echt niet in, en kleding die tegen een spatje modder kan, is aanbevolen. De hond en de buggy laten we best thuis.